

УДК 35.088.6:378.14(045)

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2023.2.16>

Карлов Є. І.,

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

Борисенко А. О.,

доктор філософії у сфері права, доцент кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0911-7665>

БЕЗПЕКА ІНФОРМАЦІЙНИХ СЕРВІСІВ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Метою наукової статті визначено встановлення змісту нормативно-правового регулювання забезпечення безпеки інформаційних сервісів. Авторами підкреслено, що дієвим заходом впровадження концепції інформаційного суспільства є створення дієвих публічних інформаційних сервісів як гарантії дотримання принципів прозорості та відкритості здійснення функцій публічного адміністрування. Авторами наголошено, що необхідним є максимізація соціальних, економічних і екологічних благ інформаційного суспільства має вирішуватися державними органами, які повинні створювати правове, регуляторне і політичне середовище, яке має належний рівень довіри суспільства, прозорості та ефективності здійснення функцій із обміну та доступу до відомостей, що містяться у офіційних базах даних, пов'язані із наданням адміністративних послуг та реалізацією дозвільно-ліцензійних, деліктних та контрольних-наглядних адміністративно-процедурних проваджень. Авторами акцентовано, що пріоритетним напрямом розвитку сучасної держави має бути створення таких умов, за яких інформація має бути водночас і публічною. Наголошено, що загальнонаціональна система інформаційного забезпечення діяльності органів публічного адміністрування має відповідати не лише вимогам прозорості, але і безпечності, що є безумовною складовою системи національної безпеки будь-якої держави світу, в тому числі України. Підкреслено, що при цьому забезпечення прозорості та інформаційної відкритості органів державної влади та місцевого самоврядування, водночас виникає постає проблема інформаційної національної безпеки. Зроблено висновок, що, починаючи з 2003 року поступово формується система національних стратегічних документів з питань формування безпечного інформаційного суспільно-державного середовища в цілому, і зокрема, у сфері дотримання вимог безпеки у функціонуванні публічних інформаційних сервісів. До перших стратегічних документів, реалізація положень якого спрямовувалась на забезпечення ефективності розвитку інформаційного суспільства віднесено Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» та Постанову Кабінету Міністрів України від 16.01.2008 р. № 14, що визначила пріоритетність запровадження ідеї публічного адміністрування на засадах забезпечення розвитку та захисту національної системи публічних інформаційних сервісів.

Ключові слова: доступ, інформаційна безпека, національна безпека, нормативно-правове регулювання, публічне адміністрування, публічний інформаційний сервіс.

Постановка проблеми. Прийняття у 2003 році Декларації принципів «Побудова інформаційного суспільства: глобальна задача в новому тисячолітті» в Женеві на Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства означало офіційне визнання постулатів пріоритетності взаємодії суспільства та держави на

засадах прозорості, гласності, публічності обміну офіційними відомостями та базами даних про результати діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Формування інформаційного суспільства, що обумовлено глобальними світовими процесами інформатизації. Вирішення стратегічної задачі із

розбудови інформаційного суспільства, для якого пріоритетом буде забезпечення концепції прозорості публічного адміністрування, є надзвичайно важливою стратегічною задачею, ідею співробітництва та взаємодії суспільства та держави на засадах партнерства та прозорості [1].

Реалізація та впровадження ідеї розбудови інформаційного суспільства визначається у Женевському плані дій, прийнятому 12 грудня 2003 року [2].

Розвиток та функціонування інформаційних сервісів є базисом для забезпечення ефективності здійснення публічного управління та адміністрування. Без належної та безпечної системи публічних інформаційних сервісів не можливо уявити сучасну державу. При цьому така система має передусім відповідати вимогам прозорості, відкритості та доступності, а також вимогам та стандартам дотримання національної безпеки. Належний рівень нормативно-правового забезпечення інформаційних сервісів сприяє як реалізації прав і свобод людини, так і створює умови для здійснення функцій держави зокрема, у сфері надання адміністративних (публічних) послуг, дозвоільно-ліцензійного провадження, відкритості акумуляції та використання публічних фінансів тощо.

Стан наукової розробки проблеми. Проблема нормативно-правового забезпечення безпеки інформаційних сервісів відноситься до категорій, що порівняно новим питанням та актуалізується із розробкою та провадження політики цифровізації публічного управління в Україні. Зокрема, у дослідженні Г.О. Блінової, присвяченому проблемам адміністративно-правового забезпечення інформаційного обігу та взаємодії органів публічної адміністрації та суспільства в Україні (2019 р.), встановлено певну сукупність інформаційних потреб та інтересів владних суб'єктів, визначено територіальну юрисдикцію поширення інформаційних сервісів, обґрунтовано функціональне призначення цілей інформаційної діяльності [3, с. 33–35]. У дисертації А.Г. Черноус, що здійснено із проблематики адміністративно-правового регулювання Національної інформаційної інфраструктури України (2020 р.), зроблено висновки щодо структурного змісту органів, задіяних у цифровій інфраструктурі, та встановлено їх структурних компонентів [4].

Однак при цьому акцент у сучасних дослідженнях робиться на функціональному змісті здійснення компетенції суб'єктами владних

повноважень, що підкреслює актуальність дослідження суб'єктного складу відповідних суспільних відносин, тоді як здійснення нормативної характеристики відносин із боку акцентів на об'єкті не робиться, що підкреслює актуальність даної наукової статті.

Метою наукової статті є встановлення змісту нормативно-правового регулювання забезпечення безпеки інформаційних сервісів.

Виклад основного матеріалу. У 2003 році було розроблено та ухвалено Декларацію принципів «Побудова інформаційного суспільства: глобальна задача в новому тисячолітті» на Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства, проведеному у Женеві, що результативно означало проголошення як напрям розвитку сучасної держави у бік цифровізації шляхом створення інформаційних національних та місцевих реєстрів, баз даних та оприлюднення звітної документації тощо [1; 2].

Забезпечення цифровізації публічного управління є можливим лише за умови створення та функціонування ефективних інформаційних сервісів як гарантії прозорості здійснення функцій держави та місцевого самоврядування [1]. Таким чином, доступ до публічної інформації є однією із гарантій належності здійснення функцій держави на засадах демократії та гласності.

Отже, система інформаційних сервісів будь-якої сучасної держави має бути не лише доступною, але убезпеченою від зовнішніх рейдерських захоплень, саме тому актуальною є проблема дотримання стандартів національної інформаційної безпеки.

Проблематика дотримання вимог національної інформаційної безпеки вперше порушилась у 2003 року, коли з'являються перші інформаційні сервіси, однак нормативно даний концепт було закріплено у 2007 році із прийняттям Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [5], що визначив державний вектор на розбудову держави в умовах цифровізації управління та реалізації концепції “good governance” в Україні. Відповідно до прийняттям Закону України від 9 січня 2007 року № 537-V «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» було закріплено систему принципів функціонування публічних інформаційних сервісів як складової системи інформаційного забезпечення діяльності органів публічної адміністрації, серед яких особливе

місце мають принципи свободи створення, отримання, використання та розповсюдження інформації; принципи об'єктивності, достовірності, повноти і точності інформації; принципи гармонізації інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній діяльності; принципи імперативності оприлюднення інформації, що має важливе суспільне значення; принципи допустимості обмеження доступу до інформації лише у разі встановлення заборони положеннями чинного законодавства; принципи мінімізації негативного інформаційного впливу та негативних наслідків функціонування інформаційних комп'ютерних технологій; принципи недопущення незаконного розповсюдження, використання і порушення цілісності інформації; принципи гармонізації інформаційного законодавства та всієї системи вітчизняного законодавства. Реалізація положень Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» деталізовано відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16.01.2008 р. № 14 «Український прорив: для людей, а не політиків», що переслідувала мети розбудови інформаційного суспільства реалізації ідеї публічного адміністрування [6]. Більшість положень зазначеної постанови мали декларативний характер, однак із точки зору певного «відліку» часу та історико-правового аналізу даний підзаконний нормативно-правовий акт має важливе значення.

На законодавчому рівні функціонування публічних інформаційних сервісів пов'язується із дотриманням вимог захисту прав особи, що закріплено у Законі України від 13.01.2011 р. № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» [7], Законі України від 1 червня 2010 року № 2297-VI «Про захист персональних даних» [8].

Одним із концептуально важливих та «знакових» нормативно-правових актів став Закон України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027)» від 23 лютого 2023 року [9; 10]. Згідно із положеннями статті 6 зазначеної Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027) до напрямів розвитку української держави віднесено створення системи електронного інформаційного обміну між юридичними, фізичними

особами та органами публічного адміністрування, а також органами Європейського Союзу, чи будь-якою іншою третьою стороною, що бере участь у розподілі та використанні фінансових ресурсів ЄС.

Таким чином, дієвим заходом впровадження концепції інформаційного суспільства є створення дієвих публічних інформаційних сервісів як гарантії дотримання принципів прозорості та відкритості здійснення функцій публічного адміністрування. Саме задача із максимізації соціальних, економічних і екологічних благ інформаційного суспільства має вирішуватися державними органами, які повинні створювати правове, регуляторне і політичне середовище, яке має належний рівень довіри суспільства, прозорості та ефективності здійснення функцій із обміну та доступу до відомостей, що містяться у офіційних базах даних, пов'язаних із наданням адміністративних послуг та реалізацією дозвільно-ліцензійних, деліктних та контрольно-наглядових адміністративно-процедурних проваджень [1].

Отже, пріоритетним напрямом розвитку сучасної держави має бути створення таких умов, за яких інформація має бути водночас і публічною. Загальнонаціональна система інформаційного забезпечення діяльності органів публічного адміністрування має відповідати не лише вимогам прозорості, але і безпечності, що є безумовною складовою системи національної безпеки будь-якої держави світу, в тому числі України. Однак при цьому забезпечення прозорості та інформаційної відкритості органів державної влади та місцевого самоврядування, водночас виникає постає проблема інформаційної національної безпеки.

Висновок. Таким чином, починаючи з 2003 року поступово формується система національних стратегічних документів з питань формування безпечного інформаційного суспільно-державного середовища в цілому, і зокрема, у сфері дотримання вимог безпеки у функціонуванні публічних інформаційних сервісів. Зокрема, одним із перших стратегічних документів, реалізація положень якого спрямовувалась на забезпечення ефективності розбудови інформаційного суспільства стала Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2008 р. № 14 [2], що визначила пріоритетність запровадження ідеї публічного адміністрування на засадах забезпечення розвитку та захисту національної системи публічних інформаційних сервісів.

Список використаної літератури:

1. Женевська декларація принципів. Побудова інформаційного суспільства: глобальна задача в новому тисячолітті (Женева, 12 грудня 2003 р.). Асоціація підприємств інформаційних технологій України. URL: <http://apitu.org.ua/wsis/dp>
2. Женевський план дій. Женева, 12 грудня 2003 року. Асоціація підприємств інформаційних технологій України. URL: <http://apitu.org.ua/wsis/dp>
3. Блінова Г.О. Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: актуальні питання теорії та практики : дис. ... д.ю.н. : 12.00.07. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. 545 с.
4. Чорноус А.Г. Адміністративно-правове регулювання Національної інформаційної інфраструктури України : дис. ... к.ю.н. : 12.00.07. Київ, 2020. 195 с.
5. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>
6. Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не політиків» : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2008 р. № 14. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n14-08/prin>
7. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
8. Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
9. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-22#n2
10. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027): Закон України від 23 лютого 2023 року № 2926-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2926-20#n2>
11. Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не політиків» : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2008 р. № 14. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n14-08/prin>

Karlov Ye. I., Borysenko A. O. Security of information services: regulatory and legal regulation

The purpose of the scientific article is to determine the content of the legal regulation of ensuring the security of information services. The authors emphasized that an effective measure for the implementation of the information society concept is the creation of effective public information services as a guarantee of compliance with the principles of transparency and openness in the performance of public administration functions. The authors emphasized that it is necessary to maximize the social, economic and environmental benefits of the information society and should be decided by state bodies, which should create a legal, regulatory and political environment that has an appropriate level of public trust, transparency and efficiency in the implementation of functions of exchange and access to information, which are contained in official databases related to the provision of administrative services and the implementation of permit-licensing, tort and control-supervision administrative-procedural proceedings. The authors emphasized that the priority direction of the development of the modern state should be the creation of such conditions under which information should be public at the same time. It was emphasized that the national system of information support for the activities of public administration bodies must meet not only the requirements of transparency, but also safety, which is an unconditional component of the national security system of any country in the world, including Ukraine. It is emphasized that while ensuring transparency and information openness of state authorities and local self-government, at the same time, the problem of national information security arises. It was concluded that, starting from 2003, a system of national strategic documents on the formation of a secure informational public-state environment in general, and in particular, in the field of compliance with security requirements in the functioning of public information services, is gradually being formed. The first strategic documents, the implementation of provisions of which was aimed at ensuring the effectiveness of the development of the information society, included the Law of Ukraine dated January 9, 2007 No. 537-V "On the Basic Principles of the Development of the Information Society in Ukraine for 2007–2015" and the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 16. No. 14 of 2008, which determined the priority of introducing the idea of public administration on the basis of ensuring the development and protection of the national system of public information services.

Key words: access, information security, national security, legal regulation, public administration, public information service.